

Posúdenie magisterskej diplomovej práce Bc. Martiny Skřivanovej

Diskurzivní analýza „Mamet speaku“: promítání moci do jazyka a jeho limity

Katedra elektronické kultury a sémiotiky

Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze

Diplomantka Martina Skřivanová sa rozhodla vo svojej práci analyzovať jazyk v divadelných hrách Davida Mameta. Konkrétne má ísť o analýzu premietania moci do jazyka. Za týmto účelom si vybrala dve divadelné hry, ktoré sa pokúsila analyzovať. K tomuto cieľu jej slúži hlavne foucaultovská tematika mocenských vzťahov a dielo sociolingvistky Deborah Tannen. Autorka postupne uplatňuje viacero teoretických pohľadov a odhaľuje rôzne roviny analyzovaných divadelných hier.

Pred uvedením kritických výčítiek chcem upozorniť, že ide o text, na ktorom je vidieť kvalitne odvedenú prácu. Jeho najväčším problémom je, že zostal niekde v polovici cesty k dosiahnutiu nejakých ambicióznejších mét. Hlavným cieľom diplomovej práce má byť, ako sa uvádza na strane 9, „ukázať, že výpovedi Mametových postáv vyplývajú z diskurzu podmieneného ideológiou a sociálnymi rolami a odkrýť vzorce jejich vypovídaní.“ Ďalej, ako naznačuje aj názov, má práca obsahovať diskurzívnu analýzu Mametovho jazyka. V neposlednom rade práca obsahuje analýzu utvárania mocenských vzťahov. Naplnenie týchto cieľov je však problematické.

Hlavný cieľ uvedený v úvode zmieňuje podmienenie diskurzu ideológiou, no pojem ideológie až na lakonické konštatovanie na strane 14 („Jazyk je materiální formou ideologie, a jazyk je ideologií ustanovován.“) nie je nikde rozoberaný. Opäť sa objavuje v záverečnom odstavci, kde sa tvrdí, že „diskurz v idalektickém vztahu s ideologií vždy formuje, jak a co může či nemůže být řečeno“ (s. 79). Odôvodnenie takéhoto tvrdenia sa však v práci nenachádza. Čo je podľa diplomantky ona ideológia, ktorá sa prejavuje v jazyku?

Trochu nesprávne zvolený sa mi zdá byť aj samotný postup. Pokiaľ má byť cieľom analýza jazyka hier, nemal by byť tento jazyk najskôr analyzovaný, aby sa potom na základe tejto analýzy poukázalo na širšie ciele? Namiesto toho je to, čo autorka nazýva „mamet-speakom“, charakterizované až v štvrtej kapitole, i to iba na dvoch stránkach. Následná

analýza tohto jazyka pomocou ďalších autorov (Grice, škola Palo Alto atď.) vyznieva skôr ako krátka ukážka toho, že pojmy týchto autorov je možné použiť na analýzu jazyka divadelných hier, než ako prepracovanejšie uchopenie hier prostredníctvom daných teórií. Textu by pomohlo, keby si autorka vybrala menší počet teórií a tie viac rozpracovala (napr. pomocou sekundárnej literatúry miesto pridávania ďalších a ďalších autorov sediacych na rôznych stoličkách).

Pri analýze utvárania mocenských vzťahov je autorka presvedčivejšia. Zaujímavo poukazuje na premenlivú úlohu mlčania a výrečnosti a iné rétorické techniky. K tomuto účelu volí vhodne pasáže, na ktorých predkladané tézy ilustruje. Táto analýza, napriek jej kvalite, je však miestami trochu zdĺhavá (tvorí až polovicu predkladanej práce), pričom autorka miestami až príliš podrobne opisuje udalosti dvoch vybraných hier. Navyše, možno trochu provokačne, nie je trochu jednoduché poukazovať na prítomnosť mocenských vzťahov v hrách, ktoré sú na tejto tematike založené?

Napriek týmto výčitkám ide o kvalitnú prácu, ktorá je vo svojich dobrých momentoch (hlavne analýza hier) veľmi podareným textom. Rozsah použitej literatúry je dostatočný, no platí poznámka uvedená vyššie – práci by prospelo, keby sa držala menšieho počtu teórií a rozvíjala tému skôr do hĺbky, než do šírky (diplomantka napríklad vychádza iba z jedného Foucaultovho článku). Nakoľko môžem posúdiť, práca je z jazykovej stránky kvalitná, text je písaný so štylistickou zdatnosťou a až na niekoľko preklepov som väčšie chyby neodhalil.

Z uvedených dôvodov navrhujem prácu ohodnotiť známkou 2.

Mgr. Michal Ivan